

fogalmaztak meg. Ezt azért tartom elengedhetetlennek, mert ezek nélkül egyoldalú képet kaphatnánk.

Hozzáadhatna a dolgozathoz, ha a bírósági tárgyalások iratanyagát is megtekintettem volna, de ezt munkám megírásához nem tartottam feltétlenül szükségesnek, mivel az első fegyveres katonai szolgálatmegtagadó Bokor-tag, dr. Merza József története kapcsán feldolgoztam az ő tárgyalásának részleteit, amit Miklós Imre eljuttatott Lékai László bíborosnak.

Azon források esetében, amelyek kiadására sor került, a megjelent forrásokat elemeztem. Ezek közül a legfontosabbak között szerepel az ebben az időszakban először megjelenő katolikus kiadvány, az *Egyházforum*, aminek első számát 1986-ban adták ki, Luzernben. Ebben a folyóiratban több, a témával kapcsolatos forrás jelent meg, már a vizsgált időszak folyamán. A másik jelentős kiadvány, az évente megjelenő, Bokor-tagok által szerkesztett és írt *Karácsonyi Ajándék* című sorozat, melynek köteteit szamizdatként, gépirással sokszorosítottak. Ezekben is jelentek meg források, valamint gondolatok a témával kapcsolatban.

A dolgozat megírása során használt szekunder irodalmakra nem szeretnék külön kitérni, azokat a bibliográfiában kivétel nélkül feltüntettem. Munkám során igyekeztem elsősorban a primer irodalmakat alapul venni, és a szekunder irodalmakat kevésbé meghatározónak tekinteni. Ez persze nem azt jelenti, hogy alig használtam ilyen jellegű alkotást, csupán azt, hogy a forrásokból próbáltam kiindulni.

(folytatjuk)

KOVÁCS LÁSZLÓ

„RÉGI DICSŐSÉGÜNK...”

- EMLÉKEZÉS A „BARACSKÁSOK” TÍZ
ÉVÉRE -
(1979-1989)

A Bokor Nagy Tábor mai napjának témája az erőszak és erőszakmentesség. Nekem az a feladat jutott, hogy bevezető előadásként az elvi alapokról beszéljek. Közben kiderült, hogy a katonai szolgálatot megtagadó testvéreink („Baracskások”) most ünneplik meghucoltatásuk 30. évfordulóját. Az évfordulóra egyikük (Habos Laci) megkért, hogy a Bokor szemszögéből készítsek egy értékelést a „Baracskás” tíz évről, ami egy kis antológiába kerülne bele. Ilyen értékelésre természetesen nem vállalkoztam, mert ez képtelenség. De eszembe jutott két dolog.

Az egyik, hogy egy régi tartozást lehetne most törleszteniünk, hogy nyilvánosan és ünnepélyesen név szerint is megemlékezzünk a Bokor hőskorának főszereplőiről, akik nem csak beszéltek, de cselekedtek

is. Tehát az erőszakmentes gyakorlatról is van mit mondanunk.

A másik, hogy készült már a „Baracskásokról” egy mindent átfogó elemzés és értékelés, amit **Csapody Tamás** készített „*Elmélet és gyakorlat*” c. közel 100 oldalas tanulmányában, melynek alcíme: „Keresztény katonai szolgálatmegtagadók Magyarországon 1979 és 1989 között, különös tekintettel a Bokor Római Katolikus Bázisközösségre. (1992-1993)”. Ugyancsak ő írt egy megemlékezést a mostani évfordulóra is: „A katonaság megtagadás magyarországi történetének utolsó 30 éve (1979-2009)”.

E két felismerés birtokában úgy döntöttem, hogy a múltból nem csak elvekről, hanem főleg a gyakorlati megvalósulásról beszélek itt és most. „Régi dicsőségünkéről” szólok, mely éppen az ellenkezője annak, amiről Vörösmarty énekelt.

Arra vállalkoztam tehát, hogy Tamás engedélyével, felhasználva az ő tényszerű anyagát, hozzáteszem a magam személyes élményeit és észrevételeit, amelyek talán kicsit tükrözni fogják a Bokor közösségeinek és tagjainak akkori lelkiállapotát. A tanulságokat pedig közösen kell majd levonnunk!

1. A KIO és a Bokor

Mint ismeretes a Jézus ajkára adott evangéliumi mondatokból készült egy öt kötetes elemző mű (közel 1000 oldal), mely arról szól, hogy mi Jézus örömhírének lényege. Ez **Bulányi György: Keressétek az Isten Országát** c. könyve. Az elemzésből egyértelműen kiderült, hogy Jézus a mindenkire, még az ellenségre is kiterjedő szeretetet hirdette és élte. Ha nehezen is, de megemésztettük Jézus új parancsát, és annak azt a mozzanatát, mely az ellenségszeretet és erőszakmentesség kemény követelményét támasztotta velünk szemben.

Ezen *elvi alapok* birtokában a KIO elkészülte után (1968) még öt évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy néhány testvérünkben megfogalmazódjon a katonai szolgálat megtagadásának gondolata. Pedig mindenki előtt nyilvánvaló volt, hogy a katona az ellenség ellen harcol, a katona az ellenség megölésére esküszik fel és adott esetben az ellenséget meg is öli. Ezt pedig nem teheti az, akinek törvénye a „Szeressétek ellenségeiteket” jézusi parancs.

Voltak, akik lélekben elszánták magukat a katonaság megtagadására: Egyikük, Molnár Gyuszi a csoportomban volt és nagy izgalmat keltett bejelentése. Akkor az a vélemény alakult ki a közösségekben, hogy a frissen kibontakozó közösségeink nem bírnák viselni a várható nagy politikai vihart és üldözést, ezért türelemre kell inteni az előrejárókat. Magatartásunk nem kis sérülést okozott élenjáró testvéreinknek.

2. Katonaságmegtagadók

2.1. A kezdet

Újabb öt év telt el, amikor 1979 őszén *Dr. Merza József* 47 éves matematikus kapott behívót rövid utószolgálatra, amit megtagadott. Az eset meglepte az egész katonai és bírói apparátust. Három évvel korábban ugyan egy regnumos fiú, Kiszely Károly megtagadta a katonai szolgálatot, de azt egyedi esetnek vélhették. Jóska lépése viszont azt jelezte, hogy itt olyasmi történik, amire még nem volt példa, hogy egy történelmi egyház tagjai kezdik megtagadni a katonai szolgálatot. És teszik ezt a szocialista tömb és a Varsói Szerződés egyik tagállamában. A zavarodottság abból is látható volt, hogy Jóska két hónap fogház után kiengedték, és miután a katonakönyv átvételét is megtagadta, (ami a katonai szolgálat alóli kibúvás büntetének elkövetése volt, és ami visszaesőként 3-10 év börtönt is jelenthetett volna) csupán 10.000 Ft. pénzbüntetést kapott. Az ügyet az állam szerette volna elaltatni. Ám akkor már késő volt.

Az eset felrázta közösségeinket. Egyrészt aggodalommal töltött el minket, másrészt pedig büszkeséggel. Büszkeséggel, mert ki mertünk állni (értsd: egyikünk ki mert állni!) a jézusi erőszakmentesség mellett. Emlékszem ennek hatására a domonkos templomban (Domi) az esti ifjúsági misén méltattam Jóska lépését. Mise után az egyik egyházközségi képviselő odajött hozzám, hogy a hideg futkosott a hátán, amikor a katonaság megtagadásáról nyíltan beszéltem. Úgy tűnt, hogy a nyilvánosság egyben védelem is. Lékai bíboros áthelyezéssel fenyegetett meg. Végül csak később kerültem a márianosztrai börtön melletti plébániára, az 1981-es hajósi ifjúsági búcsún tett kijelentéseim miatt, miszerint a hierarchia kollaborál az állammal. A büntetés a papi tevékenység gyakorlása alóli fél éves felfüggesztés, a Budapestről való kitiltás és a márianosztrai internálás volt.

Lékai ugyancsak felfüggesztette félévre Gromon Andrászt. Ő a bíborosnak a magyar katonaszenteket dicsőítő prédikációját bírálta. A pártállam az Állami Egyházügyi Hivatalon (AÉH) keresztül Lékait mozgósította a papok megfélemezésére. Itt említem meg Döry Pistát, aki akkortájt éppen Ausztriában járt és belebotlott a Katpress hírügynökségbe. Elmesélte nekik a Magyarországon történeteket. Ettől kezdve nemzetközi érdeklődés is kísérte a szolgálatmegtagadókat.

2.2. A folytatás

A következő tíz évben (1979-1989) minden évben volt Bokor katonai szolgálatmegtagadó, akik javarészt a **Baracska Fogház és Börtön** lakói voltak. Összesen 31-en, akik közül elítélésükkor 16-an letöltendő „fogház”, 11-en a szigorúbb

„börtön” büntetést kapták, a többiek felfüggesztett büntetést vagy megrovást.

1979-ben másodikként *Pintér István* pilisvörösvári, 22 éves nyomdász kapott nyolc hónap börtönt. Őt Gromon Bandin keresztül ismertem meg.

1980-ban *Márton Miklós* budapesti, 19 éves tanuló kapott nyolc hónap felfüggesztett büntetést, amiből letöltött 57 napot.

1981-ben *iff. Merza József* budapesti, 24 éves műszerész 18 hónap börtönt, és *Besze Imre* budapesti, 21 éves nevelő 30 havi fogházat kapott. Jocó a Kozma utcai börtöndróból készített és küldött nekem apján keresztül egy lehelet vékony kis keresztet, amit a közösségi miséken az asztalra raktunk. Imrével kapcsolatban arra emlékszem, hogy Imre bent sem veszítette el vidámságát.

1982-ben *Csizmadia Gábor* budapesti, 23 éves hírlapkézbesítő kapott közel három év, pontosabban 32 havi fogházat, és *Simonyi Béla* székesfehérvári, 25 éves erdőmérnök 14 havi fogházat. Mindketten nem sokkal előtte kötöttek házasságot. Béci szinte az esküvő után kerül börtönbe.

Gábor börtönbevonulásán keresztül éltem át először egészen közről, hogy mit jelentett ilyen döntést meghozni. Hasonlókat élhettek át a többi megtagadók és barátaik. Gábor Hegyi Zsóka csoportjába tartozott, aki pedig a mi közösségünk tagja volt. Akkoriban Márianosztráról Budapestre szökve Gáboréknál tartottam a közösségi miséket. Emlékszem a hideg balatoni nyaralóra, ahol Gábor döntött, azután az utolsó csoporttalálkozóra, amikor egy asztalon lévő narancsot szeleteltem fel és a héját eltettük, hogy mindaddig őrizzük, amíg Gábor ki nem szabadul. Virágnyelven leveleztünk, és mert egyszer engem jelölt meg látogatójának, így belülről is láthattam Baracska. Sosem felejttem, ahogy Gábor és Béci egymás mellett ültek a keskeny börtön asztal túloldalán, és ragyogott az arcuk. A sárisápi Szent Imre templombúcsún szentté is avattam őket, és javasoltam, hogy Szent Imre herceg, a fehéróroszok hadvezére helyébe inkább őket tegyük oltárra. A mise után a plébániai képviselőtestület tagjainak haragjától csak a plébános, a regnumos Rédei József mentett meg.

2.3. A tagadás fokozódik

A Közös Dolgaink (KD) adataiból kitűnik, hogy ekkorra már konszenzus, teljesen egyetértő vélemény alakul ki a Bokorban, a közösségvezetők körében a katonai szolgálat megtagadásával kapcsolatban. Ettől kezdve évente négyen is bevonultak Baracska.

1983-ban *Simonyi Gyula* székesfehérvári, 30 éves számítástechnikus megy börtönbe, aki 10 havi fogházat, *Magyar János* székesfehérvári, 22 éves templomgondnok, aki 34 havi fogházat, *Mohos*

László budapesti, 25 éves energetikus, aki 34 hónap fogházat és Habos László érdi, 20 éves gépszerelő, aki 31 havi fogházbüntetést kapott.

Székesfehérvár főanimátora Gyusza volt. Nem csoda, ha a két Simonyi első között ment Baracsára, Magyar Janival együtt. Gyusza börtönlevelezése feleségével Agival igazán példaértékű. Egyébként 17-en, akik később beszámoltak levelezésükről átlagosan 384 levelet írtak és 396 levelet kaptak.

Mohos Lici nevét a márianosztrai postán hallottam először. A postáskisasszony gyanúsán méregetett az ablak mögül, majd megkérdezte, hogy én vagyok-e az a Kovács Laci? Mondtam, hogy így hívnak. Elárulta, hogy az ő udvarlója, Mohos Lici is ismeri a Bokrot. Csibi attól kezdve külön kezelte a postámat. Lici sok borsot tört az Intézet vezetőinek orra alá tiltakozásaival, melyeket különböző fórumokon is tárgyaltak (Bp. Katonai Ügyészség, BV Országos Parancsnokság). Licit gyakran fenyegették meg. Itt mondom el, hogy összesen 12 fő 17 alkalommal 164 napot töltött fogdán. Fizikailag egyetlen embert bántalmaztak a smasszerok „csak úgy”, és egy alkalommal ugyanőt a rabtársak. A börtön vezetői és elítéltejei is úgy nyilatkoztak a mieinkről, hogy „ja, ezek a katolikusok, akikkel mindig baj van!”, szemben a Jehova Tanúival, akiknek „viselkedése kifogástalan volt”. Ennek az a magyarázata, hogy a bentiek és kintiek is szüntelen híreket juttattak el a hazai és külföldi szervezeteknek, amiket a Szabad Európa rádió és más külföldi hírközlőszervek is leközltek. Habos Laci Király Ignác szárnyai alól repült Baracsára. Szülei nem igazán örültek ennek, mint ahogy a többi megtagadó esetében sem. A legtöbb esetben a szülői féltés vagy fenyegetés volt a legnagyobb visszahúzó erő. Sokan ezért nem lettek katonaságmegtagadók.

1984-ben szintén négyen tagadták meg a katonai szolgálatot: Újvári József Halásztelekről, 21 éves autószerelő 33 havi fogház, Tanos Gábor Székesfehérvárról, 21 éves nevelő 14 havi fogház, Sever József Sopronból, 28 éves faipari mérnök 14 havi fogház, Dombi János Bányáról, 23 éves mozdonyvezető, aki 36 havi (kerek 3 év!) fogházbüntetést kapott.

Fehérvár ismét szerepel a listán, de új „fertőző gócba” is fény derül: Halásztelek és Bánya Dombi Feri hatóköre volt. Sopron pedig Béci működéséről árulkodott.

1985-ben szintén négyen álltak bíróság elé: Dombi Tibor Budapest, 21 éves pedagógus kapott 1 év felfüggesztettet, Uzsák Géza Székesfehérvár, 23 éves műszerész kapott 32 havi fogházat, Orbán Péter Budapest, 26 éves logopédus 34 havi börtönt

és Hegyi György Budapest, 20 éves tanuló 34 havi börtönt kapott.

Orbán Petyát Lévai Zsuzsin keresztül ismertem meg. Ismereteim szerint Petya és Jocó Kozma utcai börtönbüntetése volt a legkeményebb. Itt említem meg, hogy a katonasággal kapcsolatos megtagadók között nemcsak férfiak voltak, hanem nők is, akik közül az egyik Zsuzsi volt. Orvostanhallgatóként megtagadta a honvédelmi oktatást, amiből nagy ribillió támadt az egyetemen. De róluk még külön szövegek.

Hegyi Gyuri sorsa ismét közlőrl érintett. A Domiba járt az egész család. Zsóka pedagógus volt és munkahelyén is konfliktusa volt elvei és radikális nézetei miatt. Újságírók is megkeresték, de a beszélgetés után olyan cikk készült, amit a cenzura nem engedélyezett. Gyuri fia lépése kettős motívumból fakadt. Egyrészt a Bokorban tanult erőszakmentességből, másrészt társadalmi tiltakozásból. A katonaugy kirobbanása után Zsóka testvére, Dr. Légrádi Péter orvos, aki a politikai ellenzékkel volt kapcsolatban, Zsókaék lakásán próbált összehozni minket, mint „egyházi ellenzék” Konrádékkal. Konrád is az erőszakmentesség híve volt, bár a találkozó azzal a végszóval zárult, hogy mi nem vállalunk közösséget semmiféle politikai alakulattal. Különben is, ha egy politikai ellenzék hatalomra kerül, akkor eleve szöges ellentétbe kerülünk egymással. Erre akkor az volt a válasz, hogy ők mindig ellenzékben lesznek. Gyuri tehát két oldalról is motívált volt. Börtönbe kerülése után a rendőrség éjszakai házkutatást tartott nálunk, és a Zsókaéknál „biztonságba” helyezett több köteg iratomat és beszédemet is lefoglalták. Zsóka rákban halt meg borzalmas szenvedések után. Gyurit nagy nehezen kiengedték a temetésre. Zsóka végakarata szerint temetése szinte Bokor ünnep lett, amely tiltakozás volt az erőszak minden formája ellen.

1986-ban ismét négyen tagadták meg a katonaságot: Csontos Barna Budapest, 21 éves építéstechnikus, aki 31 havi fogházat, Péller József Sopron, 18 éves mütös, aki 36 havi börtönt (letöltött 27 hónap), Szalai Imre Sopron, 27 éves erdőmérnök, akit 10 havi börtönt, és Deli Gyula Budapest, 23 éves munkanélküli, aki 1 év felfüggesztett büntetést kapott.

Barna, Kiss Gábor és Kosztolányi Klári csoportjába tartozott. Döntése meglepett és elszántsága mélyen megindított minket. Barnát Kiss Gáborék látogatták. Deli Gyuzsinak is nagyon drukoltunk. Péller Józsi kerek 3 év börtönbüntetést kapott. Itt jegyzem meg, hogy a statisztika szerint a bebörtönzötteket összesen 600 alkalommal látogatták fogva tartásuk ideje alatt (Egy fő

átlagosan 32-szer). Leggyakrabban a szülők, a feleségek, majd a bokorbeli testvérek. Három esetben a lelkivezető.

1987-ben két megtagadó: *Locsmáncsi Zsolt* Sopron, 21 éves adminisztrátor 24 havi börtönt kapott (letöltött 20 hó) és *Bene Béla* Pécel, 33 éves, akit a hatóság nem jelentett föl.

Az újabb soproni, Zsolt mellett, Pécel is beindul a szelíd Halász Bandi bácsi halászföldjén. Bene Béla felmentése talán már 1989 előszele lehetett.

2.4. A finis

1988-ban öten tagadták meg a katonaságot: *Almásy László* Pécel, 24 éves elektronikus, felfüggesztve, *Finta Gábor* Pécel, 39 éves raktáros 6 hónap felfüggesztett, *Fehér Tamás* Csabdi, 23 éves bedolgozó, aki megrovást kapott, *Reich Ferenc* Székesfehérvár, 22 éves üzemi technikus, aki 22 havi felfüggesztett és *Lukács István* Sopron, 20 éves sofőr, aki 30 havi börtönt kapott (letöltött 15 hónap).

Két péceli, egy fehérvári, egy csabdi testvérünk felfüggesztett ill. megrovás ítélete mellett meglepő volt, hogy Lukács Pistát 30 hónap börtönre ítélték. Talán ez volt a büntetés végrehajtóknak az utolsó lehetőség az ütésre. Itt szeretnék megemlékezni Efiről (Reich Ferenc), aki később repülőszerecsétlenség áldozata lett.

1989 júniusában utolsó megtagadóként *Kollár Lajos* Szigetszentmiklós, 19 éves épületszobrász 1 év felfüggesztett kapott.

3. A végkifejlet

A rendszerváltáskor 1989. március 1-ig elengedték az összes, mintegy 150 katonai szolgálatmegtagadót Baracsikaról, így a mieinket is. A rájuk jogerősen kiszabott szabadságvesztések időtartama összesen 637 hónap volt, vagyis 53,1 év. Ami 31 fővel számolva átlagosan 20 hónap (1,7 év). Ha a 26 börtönviseltet nézzük 26,2 hónap (2,2 év). Mi történt aztán?

1989 júliusában a parlament a honvédelmi törvény módosításával lehetővé tette, hogy a katonai szolgálat helyett **polgári szolgálatot** lehessen választani. Nagy megdöbbenésünkre a polgári szolgálat lehetőségét elsőként Paskai László bíboros vetette fel nyilvánosan. Az a Paskai, aki három évvel előbb a püspöki karával együtt országos körlevélben marasztalta el a katonai szolgálatot megtagadókat. Az a Paskai, aki annak idején durván visszautasította, pl. Hegyi Zsókiának a fia érdekében írt kérelmét, hogy tiltakozzon a Bíboros is a katonaság megtagadók elítélése miatt. A II. Vatikáni zsinat ugyanis már 1965-ben elismerte a lelkiismereti okokból történő katonai szolgálat megtagadását, noha elismerően szólt a hazáját védő katonákról is. Lékai és Paskai az

utóbbit erősítette, s ezzel együtt Magyarországon a pártállamot. A továbbiakban a Bokor fiataljai többnyire a polgári szolgálatot választották. **Totális megtagadásra**, hogy a katonai szolgálatot kiváltó polgári szolgálatot is megtagadja valaki, nem került sor.

A Bokor részt vett a két HEL-ben: a **Halálbüntetést Ellenzők Ligájában** és a **Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájában**. Mindkettő sikerrel járt. Ma nincs halálbüntetés (1993), majd az új honvédelmi törvény megszületésével (2004) nincs általános hadkötelezettség sem Magyarországon. (De nincs semmi biztosíték arra, hogy a jövőben mindkettő vissza ne térjen!).

4. Egy számvetés

Csapody Tamás tanulmányában számvetést tesz a Bokor közösség erőszakmentességet valló elsődleges és másodlagos szembenállóiról.

Az **elsődleges szembenállók** közül „kemény” szembenállóknak nevezi a katonai szolgálatmegtagadókat (31 fő), de a katonakönyv visszaküldését ill. át nem vevését vállalókat is. Ide tartoznak még azok is, akik a nyilvántartásba vétellel, a hatóság előtti megjelenéssel, a honvédelmi oktatással kapcsolatban léptek fel az erőszak ellen (kb. 55 férfi, kb. 70 nő). A „puha” szembenállók közé a honvédelmi hozzájárulást fizetni nem akarókat (5 fő) és a „majdnem” megtagadókat (33 fő) sorolja. Az utóbbiak azok akik, a katonai szolgálatot elutasító szándékukat akkor jelezték, amikor - még vagy már - bevonulásukra nem kerülhetett sor (9-ek csoportja és 24 katolikus pap).

A kemény és puha megtagadók száma így együtt 193.

Másodlagos szembenállóknak nevezi azokat, akik az állami és egyházi hatóságoknál személyesen, levélben, vagy aláírásokkal tiltakoztak. Őket is hozzáadva a fentiekhez 340 fő az aktív ellenállók létszáma.

5. Tanulságok

Meg kell állapítanunk, hogy ez a 340 fő a feltételezett 1500 fős Bokor létszámhoz viszonyítva alacsonynak tűnik. Főleg akkor, ha meggondoljuk, hogy a „lehetséges” katonai szolgálatmegtagadók közel 90 % - a inkább a katonai szolgálatot választotta!

Mielőtt az okokat keresnénk, szögezzük le, hogy így még inkább kell értékelnünk azokat, akik mégiscsak „megtették, amit megkövetel a haza”. A haza és az egész emberiség java!

A kívülálló szemével ez a 340 aktív ellenálló és 31 börtönt választó valóban kevésnek tűnhet, főleg ha a nazarénusokkal, vagy a Jehova tanúival veti valaki össze. Nekik azonban évszázados múltjuk és

kötelező hitelveik miatt magától értetődő a katonaság megtagadás. A Bokor hatvanas-hetvenes években éledt újjá és kezdett kibontakozni, és egy ilyen radikális lépés, főleg a diktatúra idején nem kis teljesítmény. Ezen kívül a Bokor főhangsúlytevése a szabadság és az egyéni döntés tiszteletben tartása.

Tény az is, hogy észlelhető volt közösségeinkben bizonyos zavarodottság, ami a börtönbe vonulókkal, de főleg a szabadultakkal szemben tapasztalható volt. Nem tanultuk meg, hogyan kezeljük a helyzetet, nehezen tudtuk beleélni magunkat lelkiállapotukba. Az ún. "utógondozás" főleg a hozzátartozókra és részben csoportjukra maradt. Tény, hogy nem kaptak vagy nem is kértek szerepet a nagy közösség életében. Pedig a nagy nyilvánosság előtt ők voltak a Bokor hőskorának a főszereplői.

6. Jelentőségük

A katonai szolgálatot megtagadó testvéreink lépésének jelentősége a **Bokor** szempontjából az volt, hogy a Bokrot és legdrágább eszményeink egyikét, a jézusi erőszakmentességet ők ismertették meg és helyezték reflektorfénybe ország világ előtt. Ezzel azt is nyilvánvalóvá tették mindenki számára, hogy a Bokorhoz tartozás súlyos következményekkel járhat. Személyes döntésük hatást gyakorolt a kis és nagy közösségre, de az egyházra és társadalomra is.

Egyházi szempontból meg kell állapítanunk, hogy a kereszténység első három százada után, ahol még a „keresztény katona” önellentmondás volt, most újra előtérbe került a katonai szolgálat megtagadásának kérdése. Ebben részük van a katolikus katonaságmegtagadóknak is, akik joggal hivatkozhattak a II. Vatikáni zsinat okmányának arra a passzusára, mely elfogadja a katonai szolgálat megtagadásának létjogosultságát. A mai, hivatalosnak tekinthető álláspont az, hogy az egyház a katonai szolgálat teljesítése mellett elfogadhatónak tartja a katonai szolgálat katolikus meggyőződés alapján történő elutasítását is. Ennek ellenére a világegyház, és a magyar egyház képviselői alapvetően ma is a katonaság oldalán állnak. A Bokor katonaságmegtagadóit máig nem rehabilitálta, és az elítélő nyilatkozatát nem vont vissza a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia.

Az egyházi szempont után fontos tanulság, hogy a Bokor katonaságmegtagadói a magyar **társadalomban** megvalósították a KIO alapján a jézusi **apolitikus** magatartást. Hűek voltak a jézusi szeretet törvényhez. Elvetették az erőszakot, nem lázadtak fel, nem indítottak forradalmat, nem gyűlölték ellenségeiket, nem akarták erőszakkal

megdönteni a rendszert, magyarán nem „jogrendváltást” akartak, hanem erkölcsi változást: „szeretetrendet”, Isten Országát! Tény, hogy a későbbiekben elmozdulás történt **antipolitikusi** irányba, amennyiben a Bokor tagjai tiltakozó álláspontra helyezkedtek a hatalommal szemben. Ezzel a Bokor felvállalt egy levelezésen, javaslatokon, médián és demonstrációkon keresztül közvéleményt befolyásolni akaró tevékenységet. Ez azonban még a jézusi normán belüli magatartás volt. Sajnos ezt a későbbiekről nem lehet elmondani. Baracska legfőbb üzenete számunkra az, hogy a Bokor nem adhatja fel eredeti eszményét, a pártok felettséget és pártfüggetlenséget. Nem tévedhet a **politika**, sőt a **pártpolitika** területére. Nem csatlakozhat olyan csoportokhoz, melyek alapvetően tagadják a jézusi erőszakmentességet és egyértelműen az erőszak, a kirekesztés és gyűlölet képviselői. Nem lehetünk megtagadói múltunknak! --- Ezért is kell emlékeznünk a „**régi dicsőségre**” és azokra, akik felragyogtatták előttünk és az egész világ előtt a tiszta jézusi eszményt. Meg kell erősödnünk abban a hitünkben, hogy jobb világ csak jobb emberekből lesz. Csak az erőszakot elvető szeretet emberei lehetnek építői a jobb világnak. Azt kell folytatnunk, nekik is, nekünk is, amit 30 évvel ezelőtt elkezdtek. Hálásak lehetünk nekik. És ha nem is vonunk glóriát a fejük fölé, de ez a 30. évforduló legyen alkalom arra, hogy a múltban és jelenben is a fegyverek „régis dicsőségét” éneklők helyett, éltessük azokat, akik „új éneket” kezdtek korunkban: a fegyvertelen, az erőszakot megtagadó Szeretet dalát! Éljenek!!!

CSAPODY TAMÁS

SZELÍDEK LÁZADÁSA

*"Ha sikerül legyőzni a félelmet,
aláásom a trón alapját, legalábbis
azon a részen, ahol az én félelmem
támasztja alá."*

Ryszard Kapuściński

A katonaiszolgálat-megtagadással kapcsolatos első élményem éppen tízéves. Emlékszem, Sopronban az egyik plébánia ifjúsági összejövetelén egy egyetemista fiú azt mondta, hogy számára a "Ne ölj!" bibliai parancsa azt is jelenti, hogy ne vonuljon be katonának. Amikor börtönbe került emiatt, az egyház "kiközösítette". Büntetett előéletű lett, és diplomásként segédmunkás. Esete engem a jogi kar falai között sem hagyott nyugodni. Azt sem tudom elfelejteni, amikor a börtönben találkoztunk. Őneki mint rabnak kezét sem volt szabad fognia velem, a Büntetőjogi Tudományos Diákkör tagjával...